

ЄДНІСТЬ ШКОЛИ ТА РОДИНИ У ВИХОВАННІ ДИТИНИ

Галина ЛАКТИОНОВА,
завідувач відділу розвитку
педагогічної культури дорослих
Інституту педагогічної освіти
і освіти дорослих НАПН
України, доктор педагогічних
наук, професор

Головними осередками виховання дитини залишаються сім'я та навчальний заклад. Саме родина та школа відіграють важливу роль у розвитку дитини. Тут формуються особистісні якості дитини, норми поведінки, її духовні та моральні принципи. Тому відносини «школа — родина» мають бути міцними та злагодженими, щоб вибудувати єдиний напрям у вихованні школяра

Актуальність теми партнерства навчальних закладів із родинами зумовлена низкою чинників, а саме:

- змінами, що відбуваються у демографічному розвитку українського суспільства і є віддзеркаленням нових тенденцій демографічної ситуації розвитку європейської спільноти;

- трансформаціями у системі суспільних цінностей, що пов'язані насамперед із новими засобами комунікації, які, перетворюючись на потужний інститут формування громадської думки і соціалізації особистості, впливають на освіту й виховання дітей та молоді;

- завданнями оновлення / реформування системи освіти,

її відповідності європейським стандартам і цінностям;

- складною політичною і соціально-економічною ситуацією в країні, що пов'язана з Майданом, подіями у Криму, військовим конфліктом на Південному Сході України, у поєднанні з державним курсом на децентралізацію.

Незважаючи на усі суттєві зміни у сімейних відносинах, родина й донині залишається першим і провідним інститутом соціалізації дитини. Саме вона є для дитини зразком першої моделі світу. Таким чином, доцільно застосувати оптимістичний погляд на сім'ю, оцінюючи її не з погляду наявних проблем, а з позицій її значення та ресурсів для створення найліпших

із можливих умов, що забезпечують розвиток дитини.

Нові обставини розвитку демографічної ситуації, зміни, що відбуваються у системі суспільних цінностей, а також типові соціально-психологічні риси представників нових поколінь, соціально-економічні особливості розвитку українського суспільства зумовлюють необхідність взаємодії навчальних закладів не лише з батьками, а й з родиною.

Взаємодіяти зі школою повинні і представники старших поколінь, особи, які з певних причин замінюють біологічних батьків чи допомагають їм у здійсненні виховної функції.

Формування батьківської компетентності, розвиток виховного потенціалу сімей на підґрунті впровадження засад усвідомленого, відповідального батьківства, створення найліпших умов для розвитку дітей є необхідними складовими змін на краще, але ці процеси мають відбуватися за участю самих сімей, які є не лише об'єктом, а й суб'єктом педагогічної дії.

Складовою професійної компетентності сучасного педагога, критерієм його педагогічної майстерності та його здатності здійснювати особистісно зорієнтоване навчання стає готовність до взаємодії з різними категоріями сімей, до ефективного використання потенціалу територіальної громади.

Нині в Україні проводяться різні заходи, спрямовані на дослідження взаємодії родини та школи.

У 2014 році було проведено відкритий конкурс «Разом! Партнерство навчальних закладів і родин». Його метою

стало об'єднання зусиль педагогічних колективів і родин, спрямованих на створення цілісного освітньо-виховного простору для особистісного розвитку дітей та підлітків.

Передбачалося, що конкурс сприятиме створенню банку методичних розробок, програм і проєктів досвіду партнерства навчальних закладів і родин, а також їхніх авторів / керівників авторських колективів, поширенню кращого досвіду залучення батьків, членів родин до активної участі у навчально-виховному процесі, актуалізації нагальних проблем фахової майстерності і батьківської компетентності.

Системним ресурсом поліпшення якості навчально-виховного процесу є встановлення та розвиток *партнерства* навчальних закладів із родинами, а також з усіма іншими суб'єктами створення цілісного виховного простору. Партнерство передбачає взаємодію, яка ґрунтується на формулі «3R» — **R**esponsibility (*відповідальність*), **R**espect (*повага*), **R**elationship (*відносини*).

Педагогічна культура — це динамічна система педагогічних цінностей, засобів діяльності і поведінки суб'єктів, які здійснюють виховну функцію. Вона повинна ставати не лише професійною, а й особистісною, груповою, регіональною і суспільною цінністю.

Важливим було те, що з самого початку конкурс «Разом! Партнерство навчальних закладів і родин» передбачав взаємодію з іншими структурними підрозділами НАПН України (*Інститутом проблем виховання, Українським науково-методичним центром практичної психології і соціальної роботи*), вищими навчальними закладами, регіональними органами державного управління, а також підтримку засобів масової інформації.

Лауреатами конкурсу стали не лише освітяни з дошкільних, загальноосвітніх, позашкільних закладів, а й представники батьківської громади.

Визнанням важливості проблеми взаємодії з родинами, а також досягнутих проміжних результатів у процесі здійснення дослідження стало створення у структурі ІПОД відділу розвитку педагогічної культури дорослих.

Позитивні результати пілотного етапу спільно із проведеним узагальненням пропозицій щодо поліпшення змістового

наповнення, організаційно-методичних засад конкурсу дали змогу на новому етапі поширити «зону партнерства», передбачивши участь у проекті культурно-освітніх закладів, соціальних служб.

У 2015 році стартував конкурс «РАЗОМ! Партнерство навчальних, культурно-освітніх закладів і родин», що відбувся на Всеукраїнській конференції з міжнародною участю «Партнерство навчальних, культурно-освітніх закладів і родин: стан, проблеми, перспективи розвитку» (*Тернопіль, 18—19 березня 2015 р.*). У ньому взяли участь понад 165 учасників із 17 регіонів України, а також Республіки Польща.

Конкурс «РАЗОМ!..» передбачає не лише залучення значно ширшої аудиторії учасників, а й апробацію відкритих родинних студій — експериментальної моделі неформальної педагогічної освіти і просвіти дорослих, що спрямована на розвиток їх педагогічної культури та базується на принципах відкритості, демократизму, толерантності (*автори ідеї —*

Галина Лактіонова, Зоя Гаркавенко, кандидат психологічних

наук). Важливою подією стало проведення 4 листопада у Київському будинку учителя круглого столу «Навчальний заклад і родина: кроки до партнерства», ініціаторами якого виступили Інститут післядипломної педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка та Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України.

Слід зважати, що у ситуації військового й політичного протистояння України та Росії проблема взаємодії навчальних закладів і родин з огляду на її об'єднувальний потенціал набуває особливого значення.

Впровадження партнерства у практику базується насамперед не на грошах, а на зміні фокусу бачення, умінні використовувати потенціал громади, об'єднувати зусилля для вирішення складних і різних проблем виховання, створенні цілісного виховного простору, що не обмежується лише навчальним закладом, але посилює його значення для громади.

Певна річ, закономірним є питання про результат партнерства. Якщо партнерство передбачає взаємодію заради досягнення спільної мети, тобто воно вигідне партнерам, але вони можуть і не поділяти цінностей і поглядів одне одного, то бажаною перспективою є співдружність навчальних закладів із родинами, а також з іншими суб'єктами виховання. Для того, щоб партнерство відбулося, освітяни повинні набути нових знань, відмовитися від застарілих стереотипів, сформувати вміння працювати «в команді».

Варто взяти до уваги настанову Елвіна Тофлера, одного з найавторитетніших у світі дослідників майбутнього, який наголосив, що для людей XXI століття вкрай важливим стає вміння навчатися, розучуватися, перенавчатися.

